

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Дерновий Ю. І.

аспірант

Класичного приватного університету

м. Запоріжжя Україна

Війна, розпочата країною агресором у 2022 році спричинила масштабні зміни як у суспільстві так у державі в цілому. В дуже короткий період часу мільйони людей відчули на собі наслідки різних форм насильства та травмуючих подій та постійного стресу. В більшій мірі це стосується сімей які були вимушені евакуюватися з зон бойових дій та тимчасово окупованих територій у нові громади. Велика кількість з цих людей відчувають складнощі у адаптації на новому місці проживання, що пов'язано з різкими змінами у навколишньому середовищі, нових умовах життя, новому оточенні, новій реальності війни.

За інформацією станом на березень 2023 року в Україні зареєстровано майже 5 мільйонів внутрішньо переміщених осіб, людей які офіційно подали заяви на отримання статусу. Враховуючи бюрократичні моменти та продовження евакуації, хоч вже і не такими високими темпами, фактична кількість ВПО в Україні може налічувати до 7 мільйонів. Водночас, тимчасовий притулок за межами країни знайшли ще 5 мільйонів людей. Серед ВПО жінки складають майже 60%.

Вимушені переселенці зустрічаються з цілою купою складнощів та викликів у процесі адаптації у нових громадах. Так, на процес адаптації може впливати як розподіл самих ресурсів між ВПО і місцевими мешканцями так і доступу до них. “Ресурси можна визначити як засоби, за допомогою яких люди задовольняють потреби, переслідують цілі та виконують вимоги... Вивчення адаптації мігрантів – це, в принципі, вивчення факторів, які полегшують або обмежують доступ до ресурсів” [2, с. 7].

Зокрема у Запорізькій області для жінок ВПО існує багато державних та гуманітарних програм які забезпечують доступ до ресурсів. Але при цьому більшість з цих ресурсів призначається лише ВПО. Що в свою чергу спонукає до напруження та загострення конфліктів з місцевим населенням. Вимушені переселенці отримують грошову та гуманітарну допомогу, хоча на думку місцевих мешканців

знаходяться у однакових з ними умовах. Тобто місцеве населення не може скористатися послугами або ресурсами, призначеними для ВПО.

Соціокультурні відмінності також відіграють важливу роль у процесі адаптації. Так, на території України проживають люди, які мають різні культурні, політичні, релігійні погляди. Питання мови все частіше стає приводом для конфліктів та маніпуляцій.

Н.Е. Мазіна, Н.С. Скок вважають, що соціально-економічна адаптація внутрішньо переміщених осіб – це об'єктивно необхідний процес входження індивіда у оновлене соціальне середовище, з перебігом якого особистість не тільки задовольняє свої потреби та досягає життєвих цілей, але й стає спроможною для здійснення прогресивних змін самого середовища [1, с. 136].

Соціокультурні особливості ВПО та мешканців громад взаємозв'язані. Погляд на той чи інший контекст може викликати як об'єднання та прискорювати процес адаптації, так і виступати чинником набуття стресу та розгортання конфліктів.

Ще один чинник, якій може впливати на процес адаптації ВПО, це стратегія проживання тих чи інших змін під час переміщення. Такий процес адаптаційної стратегії відображен у J. Gullahorn. В основу покладену гіпотезу, що люди, які вимушені покинути свої домівки та переїхати у нове середовище проходять ряд етапів:

- перший етап оптимізму, позитивних очікувань, бачення гарного та нового майбутнього;

- другий етап накопичення негативного впливу середовища, що викликає стан розчарування;

- третій етап максимальних проявів негативізму, безпорадності, відчуття суму та проявів різноманітних психосоматичних симптомів;

- четвертий етап поступового повернення оптимізму, відчуття задоволеності та позитивної інтеграції у нове суспільство;

- п'ятий етап завершується успішною та повною адаптацією індивіда.

Деяка частина ВПО так і не зможе пройти ці етапи. У такому випадку людина буде шукати нові громади або розглядати варіанти виїзду за кордон. Також при поверненні на де окуповані території буде вимушена проходити всі ці етапи з початку [1]. Ці етапи можна порівняти зі стратегією проживання горя та втрати, запропоновану Кюблер-Росс: Заперечення, злість, торг, депресія, прийняття. Схожість полягає у моделі протікання та самій U-образній формі цих етапів. Тому психологічні особливості проживання горя та втрати окремої людини так чи інакше можуть впливати і на її процес адаптації у новому оточенні.

Література:

1. Мазіна Н. Е. Соціально-економічна адаптація внутрішньо переміщених осіб: підходи до виміру. *Вісник Маріупольського державного університету, Серія : Філософія, культурологія, соціологія*. 2016. Вип. 12. С. 131–138.
2. Gullahorn J. An Extension of the U-Curve Hypothesis. *Journal of Social Issues*, 1963. 19(3). P. 33–47.
3. Ryan D. et al. Theoretical Perspectives on Post-Migration Adaptation and Psychological Well-Being among Refugees: Towards a Resource-Based Model. *Journal of Refugee Studies*. 2008. Vol. 21. № 1. P. 1–18.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-322-7-3>

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ВЕРБАЛЬНОЇ АГРЕСІЇ У ДІВЧАТ ПІДЛІТКІВ

Кльот М. М.

аспірант

*Класичний приватний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Психологічна профілактика – метод психологічного впливу на дівчат підлітків для зміни її життєвих установок, поглядів, способів поведінки, а також розвиток таких психічних функцій, як пам'ять, увага, мислення тощо.

Насамперед зазначимо, що вибір стратегії профілактичної роботи з дівчатами підлітками, яким притаманна агресивна поведінка має відбуватися, насамперед, з урахуванням принципового взаємозв'язку між внутрішньою та зовнішньою детермінаціями функціонування особистості.

Психологічна профілактика агресивних форм поведінки може здійснюватися різними методами за наступними напрямками:

1. Гра (найширше використовується в роботі з дівчатами молодшого підліткового віку).
2. Вилучення із звичного оточення і переміщення в коригуюче середовище або групу (якщо встановлений зв'язок між агресивною поведінкою дівчини і її найближчим оточенням).
3. Творче самовираження (малювання, конструювання, заняття музикою і іншими видами творчої діяльності).